

De (on)zin van onkruid

Masteronderzoek Radboud Universiteit: Ontwikkel plekken in de stad waar “onkruid” ongestoord kan groeien om draagvlak te creëren voor de aanwezigheid van wilde planten.

Zoey Langedijk 6 juli 2020, 0:00

Momenteel staan de Nederlandse voor- en achtertuinen volop in de schijnwerpers. Ze hebben potentie om de stad groener te maken en om een slechte waterafvoer, een verlies aan biodiversiteit en het stijgen van temperaturen in stedelijke gebieden te lijf te gaan. In de samenleving zijn initiatieven ontstaan zoals Stichting Steenbreek die gemeenten en particulieren informeert hoe tuinen groener gemaakt kunnen worden. De Nederlandse tuin kan dé oplossing zijn voor onze klimaatchaos, maar dat betekent wel dat we traditionele ideeën over hoe een tuin eruit hoort te zien moeten loslaten. Tuinen moeten niet langer een plek zijn waar tegels een prominente rol spelen en de schaarse planten zich netjes binnen de borders bevinden, maar plekken waarin we alle natuur, dus ook “onkruid” omarmen.

“We zien het belang van groen in steden steeds meer in”, zegt ecologisch antropoloog Isa Corbeek. “Dat is belangrijk aangezien natuur zich steeds meer verplaatst van het platteland naar de stad omdat wilde natuur zich niet meer kan handhaven door monocultuur in onze landbouw. De stad zou dus dé plek kunnen worden waar wilde natuur zich opnieuw kan vestigen.”

Corbeek heeft voor haar master Antropologie en Ontwikkelingsstudies aan de Radboud Universiteit onderzoek gedaan naar hoe mensen in de Utrechtse wijk Lunetten relaties opbouwen met planten in hun voor- en achtertuinen. Een belangrijke focus in haar onderzoek is de relatie tussen stadbewoners en “onkruid”. Corbeek concludeert: “In het huidige debat over natuur in de stad is er veel aandacht voor planten als ecologische partners: planten dienen voor het verbeteren van de biodiversiteit. Desalniettemin ontdekte ik tijdens mijn veldwerk dat mensen planten vaak als sociale partners beschouwen; als *meer dan mens kameraden* door wie ze zich ontspannen en gesteund voelen. Mensen bouwen relaties op met allerlei planten in hun tuin, dus ook met de wilde planten die we “onkruid” noemen.”

Als u over onkruid spreekt, merk ik dat u kritisch bent op het gebruik van deze term. Hoe komt dat?

“Wat voor de één onkruid is, is voor de ander een graag geziene plant in de achtertuin. Kortom, wat als onkruid wordt gezien is subjectief en gebonden aan de context waarin de plant verschijnt. In een veld met wilde bloemen is de akkerdistel een welkome bewoner, maar in je moestuintje is zij ineens een vervelende indringer. Ik spreek liever niet van “onkruid” maar van een wilde plant.

Waar komt het idee vandaan dat onkruid niet welkom is in de Nederlandse tuin?

“Ik denk dat we onkruid als minder waardevolle natuur beschouwen dan andere planten in de achtertuin. Milieujournalist [Emma Marris](#) heeft kritiek op dit denken en pleit voor het herzien van onze definitie van wat natuur is. Zij stelt dat alle stukjes groen in de stad gezien moeten worden als échte natuur om zo te leren hoe we natuur kunnen omarmen en beschermen. Wilde planten lijken niet te passen in ons idee van hoe natuur in een tuin eruit hoort te zien. Onze negatieve houding tegenover deze wilde planten heeft te maken met de manier waarop wij denken over welke soort planten in een tuin horen en welke soorten niet. Dat is zonde want wilde planten hebben ons veel te bieden, zowel op ecologisch als sociaal gebied.”

Hoe zouden wij dan een positievere houding aan kunnen nemen ten opzichte van “onkruid”?

“Tijdens mijn veldwerk periode ben ik in contact gekomen met stedelingen die de aanwezigheid van wilde planten in hun tuinen omarmen. Zij zien wilde planten niet als vervelende indringers maar als mooie, nuttige inwoners van hun tuin. Dit laat zien dat het mogelijk is dat mensen hun visie op “onkruid” veranderen, omdat

DE GROENE AMSTERDAMMER

culturele ideeën over wat wel of niet in een tuin past, continu veranderen. Een actueel voorbeeld van een initiatief dat bewustzijn creëert voor wilde planten in stedelijke gebieden zijn de [Botanische stoepkrijters](#) die wilde planten in de stad markeren met stoepkrijt en erbij schrijven welke soort het is.”

Hoe denkt u dat we deze verandering in denken kunnen stimuleren?

“Het is belangrijk om stedelingen aan te moedigen positieve associaties op te bouwen bij wilde planten. Een goede eerste stap zou zijn: het creëren van plekken in steden waar wilde planten hun gang kunnen gaan. Ik wil gemeentes oproepen om niet om de maand de heggenschaar over het gemeentelijk groen te halen en het gras eens wat hoger te laten groeien dan de standaard drie tot vijf centimeter. Dit laat zien dat verwilderde plekken in de stad er morgen zijn. Als mensen aan dit beeld wennen en merken dat ze plezier halen uit erlangs fietsen, de plek observeren en bloemen plukken uit de velden, zullen ze zich er steeds meer verbonden mee voelen en deze “normaal” overnemen door wilde planten toe te laten in hun eigen tuinen. Deze conclusie is in lijn met eerdere onderzoeken die hebben aangetoond dat de aanwezigheid van publiek groen de aanwezigheid van privé groen in steden stimuleert.”